٣٤نچی. №34 —١٣٢٤سنه. ١٩رجب. شنبه. ١٩٠٦سنه. ٢٦ اۋگوست. ١نجی بیت

« یۇلدز »
جریدهسینڭ بهاسی برسنه اۋچۇن
(٣) صوم، آلتی آی اۋچۇن
(١) صوم (٥٠) تیین، دورت
ای اۋچۇن (١) صومدر.
شاگردلر اۋچۇن برسنهلگی
(٢) صوم وهر آیی (٢١)تییندر.
یۇلدزنڭ اداره وکتبخانهسی شهر
قزانده بۇرنایف مسجدی قارشنده
(١٤)نومرلی خانهده، هرکۇن ایرته
ساعت (٨) دن کۇندز ساعت
(٢) یه قدر آچقدر. باشقه وقت
زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

یۇلدز

„Юлдузъ“
ЕЖЕНЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“,
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقالهلر ممنونیت ایله قبول ایدلۇرلر. درج ایدلمهین مقالهلر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

برنسخهسی ٥)تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفتهلك جریدهء ترکیهدر. اون نسخهسی(٣٥)تییندر.

یۇلدز.

یۇلدز جریدهسینڭ یللق بهاسی (٣) صومدر. هر آیغه(٢٥) تیین حسابندن هر آی باشندن دورت آیلق مشتری قبول ایتلهدر. لکن دورت آیدن کیمگه مشتری قبول ایتمیدر. هر آی، باشندن یللق مشتری اولمق ده ممکندر. اۋشبو آوگۇست باشندن سنه آخرینه قدر بهاسی (١) صوم (٢٥) تییندر. آدریس آلماشترو اۋچۇن (٢١) تینلك پوچته مارکهسی یوللامق لازمدر.

روسیهدهتۇرلی شهرلرده اۋشبو وکیللرمز آرقلی یۇلدزغه آقچه تولهمك ممکندر. اۋشبو افندیلرده یۇلدز نسخهلری برهملهب ده صاتلۇرلر:

١) قزانده؛ صلاح الدین مقصودی.
٢) مکاریهده کتابچی حسینف دکانی.
٣) آستراخانده: کتابچی عظیم جان خالدف. شاکر افندی بیلاف. عبدالقادر افندی آلماقایف.
٤) باکوده: آ. کاظمف.
٥) باقچهسرایده: کتابچی علی افندی طارپی.
٦) بخاراده: نظام الدین افندی ثابتف.
٧) طاشکندده: ملا زین الدین حسنف.
٨) یارکندده: ملا عبدالرحمن محمدییف شرکتی.
٩) خوقندده: اسحاق افندی شریفف
١٠) آلماتیده: کتابچی احمدکریم افندی زینوللین.
١١) قاراکولده: حمزه افندی عبدالولییف.
١) طوقماقده: عارف افندی صفیوللین.
١٣) سیمیده: ملا رحمة الله افندی ییلکیبایف. وفیض الرحمن موسین. وعبدالقدوس احسانف.
١٤) اورالسكده: حسین افندی بلدانی.
١٥) اورینبورغده: امین افندی بایزیدف.
١٦) اورسكده: ملا احمد اسحاقف.
١٧) قزلیارده: ملا نیاز محمد افندی سلیمانف. وعراف الدین موءمنف.
١٨) طرویسكده: حدمت کتبخانهسی.
١٩) اوفاده کتابچی ادریسف دکانی.
٢٠) چیلابیده: داملا منیر افندی باکیرف.
٢١) ییکاتیرینبورغده: نعمةالله وهابف.
٢٢) چستایده: ملا محمود عین الدینف.
٢٣) کیرمانده: ملا فتاح الدین بشیرف
٢٤) استرلیطاماقده (شرکت قلم) کتبخانهسی.
٢٥) برایده: عبدالحمید سلطانف.
٢٦) اگرجیده: عارف افندی شاخمایف
٢٧) آرچهده علاءالدین بیکمحمدف.
٨٢) کراسنویار ناحیهسنده: عبدالحمید افندی جانبیکف.

اۋشبو افندیلرده یۇلدز کتبخانهسی واسطهسی ایله نشر قیلنمش کتابلرده صاتلۇرلر.

ادارهدن

باش محررمز نیژنیده اتفاق مسلمین مجلسنده اولدیغندن یۇلدزنڭ ٣٤نچی نومری وقتندن تأخیر ایدلدی. آلتی آیدن بیرو هیچ بر تخلفسز دوام ایدوب بعض هفتهلرده ایکیشر مرتبه چقمش یۇلدز اۋچۇن بو قصوری عفو ایدلمیهچك قصورلردن اولماسه کیرهك. هر نهایسه، اداره طرفندن محترم مشتریلرمزنڭ عفو واغماضلری رجا اولنهدر.

اتفاق مسلمین مجلسی.

روسیه مسلمانلری اتفاقی فرقهسینڭ عمومی برنچی مجلسی اوتکان یل نیژنی شهری جوارنده اوقا یلغهسی اوستنده برپراخودده ١٥ نچی آۋگوستده واقع اولمش ایدی.

ایکنچی مجلسی پیتربورغ شهرنده غینوارده واقع اولدی. بوایکی مجلس حکومت ماءمورلری طرفندن رخصتدن باشقه غیر رسمی اولهرق اجرا قیلنمش ایدی. گرچه هر ایکسینده رخصت رسمیه صۇرالدی بالفعل منع قیلنماسهده، رسمی رخصت ویرلمهدی. اوچنچی مجلس ایسه، نیژنی شهرنده ١٦نچی آۋگوستده داخلیه وزیرینڭ

رسمی رخصتی ایله اجرا قیلندی.

بومجلسکه‌ده‌بلکه‌رسما مساعده‌قیلنماس‌ایدی لکن عبد الرشید افندی ابراهیمف ایله علیم مقصودف و لطف الله اسحاقف جنابلرینڭ رخصتنی حکومت‌نڭ مقصودلرینه‌موافق‌روشده استدعا قیلولرینه بناءً داخلیه وزیری مساعده‌نی ویرمه‌مه‌گه مناسب کورمه‌مشدر. کم بلسون بلکه ممنونیت‌ایله ویرمشدر.

چونکه‌مذکور افندیلر داخلیه وزیرینه ویردکلری استدعاء نامه‌لرنده اهل اسلام آراسنده اتحاد اسلام وسوسیالیزم فکرلری طارالدیغندن گویا اشتکاقیلمشلر. و مجلسنڭ شوفکرلرگه‌قارشی‌طورمق مقصدی ایله اجرا قیلناچغینی بیان قیلمشلر. نیچه سنه لردن بیرلی ملڭ بلاوتدبیرلر ایله قارشی طوردیغی مذکور فکرلرگه حکومت رخصت ویرمسمی؟ - البته ویره‌چك. لکن مجلسده بوفکرلرنڭ خلافینه سویله‌نديمی سویله نمه‌دیمی؟ - تفصیلا یازلمش وتیز نشرا ولنه‌چق قرار نامه‌لرنده معلوم اولور.

بوصوڭغی مجلس ۱٦ نچی آڠوستده باشلانوب ۲۱ نچی آڠوستقه قدر بیش کون دوام ایتدی. بیشنچی اجتماعی ۲۱نچی آڠوستنڭ ایرته‌گی دورتکه قدر صوزلدی.

برنچی مجلس ۱٦ نچی آڠوستده ساعت (۲½)ده نیژنی آخوندی خلیل‌الله حضرت سلیمانفنڭ دعاسی وعبدالرشید ابراهیمفنڭ نطقی ایله باشلاندی. مجلسده روسیه‌نڭ هرطرفندن طوپلانمش (۸۰۰) قدر مسلمان وار ایدی.

مجلسکه رئیسلك وکاتبلك قیلمق اوچون (۱۲) کشی صایلاندی. بونلرنڭ آراسنده حیات محرری علی‌مردان بیك طوبچیباشف جنابلری باش‌رئیس‌تعیین قیلندی. داخلیه ناظرینه ویرلمش استدعا بوینچه مجلسده اوُشبو دورت توُرلی اشلر حقنده مشاوره ایدیله‌چك ایدی:

۱) سیاسی ومعیشی اشلرده روسیه مسلمانلری اوُچوُن اسلام تعلیماتینه مناسب برخط حرکت وپروگرام تعیین‌ایتمك،

۲) مکتب ومدرسه‌لرنی زمانمزغه موافق روشده تجدید واصلاح قیلو.

۳) دین علماسینڭ حال ومعیشتلرینی اصلاح ایله امور دینیه‌نڭ اداره ومحکمه‌لرینی تجدید واصلاح قیلو،

٤) مکتب ومدرسه‌لرنی اداره اوُچوُن معلم واماملرمزنڭ معیشتنی تأمین قیلو اوُچوُن آقچه طابویولارینی تعیین قیلوهم وقفلر مسئله‌سی حقنده تدبیرلر تعیین قیلو.

اوُشبو مسئله‌لردن مجلسده طوغریدن طوغری مذاکره ومشاوره قیلمق مشکل اولدیغندن مجلسنڭ اوّلگی کونلرنده اوُچ توُرلی کامیسیه صایلامق مناسب کورلدی: برنچی مکتب ومدرسه کامیسیه‌سی، ایکنچی علمای روحانیه وامور دینیه کامیسیه‌سی واوُچنچی سیاسی پارتیه وپروگرام کامیسیه‌سی.

اوشبو کامیسیه‌لرنڭ هر بری اون بیشه‌ر کشیدن عبارت ایدیلر. بوکامیسیه‌لر ایکیشه‌ر کوُن اجتماع ایدوُب هر بری مجلسکه برر لائحه عرض قیلدیلر. سیاسی پروگرام اتفاق مسلمیننڭ ایکنچی مجلسنده ترتیب ایدلدکندن سیاسی کامیسیه شول پروگرامنی بر آز تغییر ایله معقول طابدی،

مکتب ومدرسه کامیسیه‌سینڭ لائحه‌سی اوُشبو (۳۲) ماده‌دن عبارت ایدی:

۱) اهل اسلام‌قریه و (سیلینیه)لرینڭ هر برنده لازم قدر ابتدائی مکتبلر اچلسوُن.

۲) وهر بر لازم کورلگانییرلرده روسلرنڭ (۲) کلاسلی‌مکتبلری‌درجه‌سنده رشدی مکتبلر آچسلوُن.

۳) بو مکتبلرنڭ هر برنده تعلیم اوقوچی بالالرنڭ اوز تللرنده عربی حرفلر ایله اجرا قیلنسوُن. ابتدائی مکتبلرده روس تلی اوقولمق مجبوری اولماسوُن. رشدی مکتبلرده روس لسانی اوقوُلدقده آیرم بر فن ایتلوُب تعلیم ایدلسوُن.

٤) ابتدائی مکتبلرگه سیگزنچی یاشندن کیم بالالر قبول‌ایدلمه‌سوُن.

۵) ابتدائیلرده‌ده رشدیلرده‌ده تعلیم مدتی دورته‌ر سنه اولوُب تحصیل آوللرده ۱نچی اوکته‌برده باشلانوُب ۱نچی آپریلگه قدر وشهرلرده ۱۵ نچی سینته‌برده ۱ نچی مایغه قدر دوام ایتسوُن.

٦) رشدی مکتبلرگه ابتدائی معلوماتندن خبر دارلغی معلوم بولغان بالالرغنه قبول ایتلسوُن.

۷) ابتدائی ورشدی مکتبلرنڭ هر برنده ممکن قدر بر پروگرام ایله تعلیم ایدلسوُن.

۸) مکتبلرگه عمومی پروگرام ترتیب قیلمق اوُچوُن قزان، پترو پاول، طاشکند، تفلیس وباغچه سرای کبی شهرلرده کیله‌چك ۱۹۰۷نچی سنه‌ده مای آینده معلملر اسیپزدی قوُرلسوُن.

(۹هر اسیپزده بر نیچه وکیللر صایلانوُب ۱۹۰۷نچی سنه‌ده آڠوست ابتداسنده قزان شهرنده عمومی (وکلای معلمین) مجلسی یاصالسوُن. بو مجلسده توُرلی اسیپزدلرده ترتیب قیلنغان پروگراملر انتقادوتفتیش ایدلوُب بر برینه موافق‌قیلو ایله عمومی بر پروگرام ترتیب ایدلسوُن.

۱۰) مکتبلرنڭ بناوترتیبلری عموما حفظ صحت قاعده‌لرینه موافق روشده قیلنسوُن.

۱۱) روسیه‌ده ابتدائی تعلیم نظاما مجبوری بولغانچی‌ده بولغاچ‌ده اسلام مکتبلرینڭ خراجات وتربیه‌سینه خزینه، زیمستڤو او شهر صومالرندن‌صرف‌قیلنسوُن.

۱۲) ابتدائی مکتبلرده دین ومعلومات ابتدائیه اوقو مسلمان بالالرینڭ هر بوسینه مجبوری بولسوُن.

۱۳) مکتبلرنڭ اداره ونظارتی مسلمانلرنڭ‌اوز قولنده بولوُب مفتش وناظرلریده مسلمانلردن تعیین قیلنسوُن.

۱٤) مکتبلرنڭ‌یاقن‌نظارتی محله‌طرفندن طرفندن صایلانمش بر نیچه کشیدن مرکب برهیتکه (پوپوچیتلستڤاغه) طابشرلسوُن.

۱۵) معلملر محله خلقی طرفندن‌یاشرن طاوش ایله صایلانوُب تعیین قیلنسوُن.

۱٦) ابتدائی مکتبلرگه معلملر حاضرله‌مك اوُچوُن مسلمانلرغه مخصوص دار-المعلمینلر آچلسوُن. لازم‌قدر دارالمعلمینلر ییتشکانچی اصول تعلیم وغیر لازم فنلر آرتدرلوُب بعض‌رشدی مکتبلر دارالمعلمین حالینه کیترلسوُن. اول زمان بو مکتبلرده تحصیل مدتی ینه‌ایکی‌سنه زیاده‌قیلنسوُن.

۱۸) قز بالالرنی اوقوُتوُرغه معلمه‌لر حاضرله‌مك اوُچوُن قزان، باکو، باقچه سرای وغیر مناسب شهرلرده مسلمانلرغه مخصوص برر دارالمعلمات آچلسوُن.

۱۸) اهل‌اسلام مکتبلرینڭ‌معلملری‌ده شاگردلری‌ده عسکریت خصوصنده‌ده‌باشقه خصوصلرده‌ده روس مکتبلرینڭ معلم وشاگردلری‌ایله هرحقوقده بر درجه‌ده اعتبار ایدلسوُن.

۱۹) گیمنازیه کبی اورتا مکتبلرده اوقوُیاچق‌واوقی‌طوُرغان بالالر طوُر ووکیلوُب اوقو اوُچوُن پانسیونلی مکتبلر اچلسوُن. بو پانسیونلرده علوم دینیه ایله برابر قواعد ترکیه‌ده اوقوُتلسوُن. تاکه اورتا مکتبلردن چقغان بالالر اسانلق ایله ترکیچه ادبی سوُیله‌رگه‌هم‌یازارغه‌مقتدر اولوُرلق اولسوُنلر.

۲۰) مکتبلرگه کتابلر توصیه قیلمق وپروگرامغه‌موافق ترتیب قیلنغان کتابلرنڭ

ایكی یاخشیلرینك مؤلفلرینه پریمیه ومكافات تعیین قیلمق اوچۆن قزانده ۱۹۰۷ نچی سنه آۋغوست ابتداسنده بولاچق وكلای معلمین مجلسنده ه بر كامیسیه صایلانسون. بو كامیسیه‌نك حكمی كیله‌چكده بولاچق معلملر مجلسینه قدر دوام ایتسون.

۲۱) مسلمان بالالرینی روسچه اوقوتۆرغه معلملر حاضرله‌مك اوچۆن تأسیس قیلنغان دارالمعلمین‌لرده (اوچیتلسكایا اشكولالرده) علوم دینیه وقواعد تركیه درسلری آرتدرلسون. تاكه اندن چققان معلملر اهل اسلام بالالرینی اسلام روحنده تربیه ایدرلك ومسلمانچه معلم بولۆرغه یارارلق اولسونلر.

۲۲) مدرسه‌لرنك درس ومعیشت جهتلری زمانغه موافق روشده اصلاح قیلنوب هر برنده علوم دینیه‌دن باشقه علما اوچۆن زمانچه لازم كورلگان فنلرده وهر فننك اوزینه مخصوص مدرسلرده ارتدرلسون.

۲۳) معارف نظارتی هیئتنده وآنك شعبه‌لرنده برنیچه اعضا ومأمورلر مسلمانلردن تعیین ایدلسون.

۲٤) مدرسه‌لر فقط دینی اعتبار ایدلوب نظارتی اصلاح ایدلگانی حالده دخوۋنوی صوبرانیه‌گه طابشرلسون.

۲۵) دوخوۋنوی صوبرانیه اداره‌سنده بولاچق شورای علما مجلسنده مدرسه‌لر اوچۆن زمانغه موافق روشده قانونلر وپروغراملر ترتیب ایدلسون.

۲٦) مدرسه شاكردلری روس مكتبلرنده اوقوچی شاگردلر ایله درجه‌لرینه كوره حیات اشلرنده بر حقوقده اعتبار ایدلسونلر.

۲۷) امامت وخطابت لوازمی برله مدرسلك لوازمی آیرم حساب ایدلوب املقغه اوكاز آلو ایله‌گنه مدرس بولورغه رخصت بیرلمه‌سون.

۲۸) مدرسه‌لر محله امام‌لری قولنده‌غنه اولماینچه مخصوص ناظرلر تصرفنده اولسون.

۲۹) مدرس اولمق اوچۆن مخصوص صایلانو وامتحان قیلنو لازم بولسۆن.

۳۰) مكتب ومدرسه‌لرده ممكن بولغان قدر كتبخانه‌لر تأسیس قیلنووینه اجتهاد ایدلسۆن.

۳۱) مدرسه‌لرنك مصارف وخراجاتی وقفلردن وخصوصی اعانه‌لردن وشاگردلرنك اوزلرندن جیلغان آقچه‌لردن صرف ایدلسۆن.

۳۲) مسلمانلرنك اوزلرینه مخصوص هنر مكتبلری وگیمنازیه كبی فنی اورتا مكتبلر آچلغانچی مسلمان بالالری حكومت طرفندن اچلغان دولت مكتبلرنده اوقوب فائده‌لانسونلر.

مكتب ومدرسه كامیسیه‌سی طرفندن اوشبو لائحه‌ده یازلغان ماده‌لردن باشقه مسلمانلر آراسنده علوم ومعارف نشر ایتمك مقصودی ایله جمعیت علمیه‌لر ومعلملر اراسنده اصول تعلیم وتربیه قواعدینی تعمیم ایتمك مقصودی ایله تربیه وتعلیم جمعیتلری هم پیداگوگیچسكی كورسلر تاسیس قیلو ایله توصیه قیلندی اوشبو لائحه ۳ و٤ نچی مجلسلرده آز بر تغییر ایله قبول ایتلدی. اسییزدگه امور دینیه كامیسیه‌سی تقدیم قیلغان لائحه هم اسییزده مذاكره قیلنغان وقرار بیرلگان اشلرنك باشقه‌لری (۳۵) نچی یۆلدزده بیان قیلنورلر،

عمومی تعلیم.

بۆتۆن روسیه‌ده بالالرنی عموما اوقوتوب هر بر كشیگه معلومات ابتدائیه بیرو كیره‌كلگینه بیوروكراتیه‌ده ایركسز مسلم بولدی. مكتبلر وزارتی هر طرفك معلملر آرتدرمق اوچۆن هر یلك یوز میلیون آقچه صرف قیلو كیره‌كلگینی وزیرلر مجلسینه عرض قیلمشدر. لكن اوّلگی یلك بوخصوصقه فقط اون میلیون وایكنچی یلك یكرمی میلیون صرف قیلنوب هر یلك اون میلیون آرتدرا ارتدرا اونچی یلك یوز میلیونغه طوترلاچقدر. بو آقچه معلملرنك معاشلفینه غنه صرف ایتله‌چكدر. مكتبنك باشقه خراجاتینی هر آول ومحله اوزی طۆتاچاقدر. روسیه‌نك اقل سیگزدن براولوشی مسلمانلردر. بناءً علیه یوز میلیون خزینه آقچه‌سندن اقل (۱۲) میلیونی اسلام معلملرینه بیرلورگه تییشلیدر. ایمدی بو خصوصك مسلمانلرغه ایكی تۆرلی اشكه طرشمق تییشلیدر:

برنچی اوشبو معارف آقچه‌سینی مسلمان مكتبلرنك‌گی معلملرگه آلورغه، ایكنچی بو آقچه‌نی آلمق اوچون مكتبده روسچه اوقتلو شرط قیلنماسقه. روسیه‌ده یكرمی میلیون اهل اسلامنك یكرمی مك قدر مكتبی بولورغه تییشلیدر. حاضر بوقدر بولماسه، كیله‌چكك بولور. (۱۲) میلیون آقچه‌دن یكرمی مك مكتبلرنك هر برینه آلتیشار یوزصوم آقچه تیبه‌چكدر. آلتی یوز صوم هر مكتبكه ایكی معلم معاشینه كافی بولاچقدر.

بو نظام بیوروكراتیه فرضیدر. ایكنچی دوما بو خصوصك ینه باشقه تۆرلی نظام چغارور. هر نه ایسه مكتبلر اوچۆن خزینه‌دن بر زمان آقچه بیرله‌چكدر. شو آقچه‌نی قومیت وملیتمزگه ضرر كیترمس روشك آلابلورگه حاضر طورورغه كیره‌ك. خزینه‌ده آقچه‌نی چه‌چوب اوسدرمه‌گانی هر برتیبنی خلقدن جیبلدیغی یاكه بارچه خلق اوچۆن اورتاق بولغان دولت مالّلرندن حاصل بولدیغی هر كمگه معلومدر. بناءً علیه خزینه آقچه سنك مسلمانلرنك‌ده دخلی باردر. هر كمنك اوز آقچه‌سی اوزینه حلالدر. بعض فهمسز كیمسه‌لرنك مكتبلرگه خزینه‌دن یاكه شهر وزیمستۆا صوماسندن آقچه آلو درست بولورمیكان دییۆب كتابلردن فتوا ازله‌ولری كۆلكیدر. نی قیلمق كیرك؟ فهمسزلر آراسنك بوندن‌ده كۆلكیره‌ك اشلر واقع بولادر. اوّلك بوندی آقچه‌لردن قورقو بیوروكراتیه‌نك مكتبلرده روسچه اوقتورغه كۆچله‌واحتمالندن ایدی. واقعا ایسكی بیوروكراتیه‌ده بوفرض یوق‌ده توگل ایدی. لكن ایمدی مسلمانلر خبردار بولورغه لازمدركه حاضرده ایسكی بیوروكراتیه بتدی. یاكۆغاسی‌ده قاقشادی. سیاسی پارتیه‌لر آراسنك دیموكراتیه طرفداری كوبه‌یدی. دیموكراتیچسكی حكومت هیچ برقومنی قبول ایتمیه‌چك اشلرینه كۆچله‌میه‌چكدر.

صدرالدین مقصودی.

محررلرمزدن بوسنه پاریژده اكمال تحصیل ایتمش صدرالدین افندی ۱٦ نچی آۋگوستده نیژنی شهرینه كیلۆب شول كونده باشلانمش اتفاق مسلمین مجلسنك حاضراولدی.

مجلسنك سیاسی كامیسیه‌سنه‌ده انتخاب ایدلمش ایدی مجلسنك آخرنده جمعیتنك ادارهٔ مركزیه‌سینه یعنی (سینترالنی كومیتیتینه) هم انتخاب ایدلدی.

صدرالدین افندی قزانك وفریمك علوم اسلامیه تحصیلینی اكمال ایتدكدن صوكره قزانده دارالمعلمین درسلرینه دوام ایدوب ۱۹۰۱ نچی سنه‌ده شهادتنامه آلمش ایدی.

شوسنه یاۋروپا معارفینك منبعی وفرانسیه مملكتینك پایتختی اولان پاریژ شهرینه سفر قیلمش ایدی.

بیش سنه اچنده صدری افندی علوم عالیهٔ اجتماعیه مكتبنه ودارالفنوننك حقوق شعبه‌سینه (یوریدیچسكی فاكولتیتینه) دوام ایدوب

هر ایکسینڭ درسلرینی تکمیل ایدوب بر نیچه فنلرده بر نچیلك ایله دیپلوملرینی آلمشدر.

بوسنه علوم اجتماعیه مکتبینڭ زالنده اهل اسلامنڭ حرکات وترقیاتی حقنده اوقودیغی عمومی لیکسیه مجلسنده حاضر اولان فرانسیه مستشرقلرینڭ دقتینی موجب اولمشدر.

چونکه بو لیکسیه‌سنده صدری افندی فرانسیه حکومتینڭ جزائر اهل اسلامینه ایتدیکی ظلملرندن وبو ظلملر بوتون دنیا اهل اسلامینڭ قلبلرینه فرانسیه‌غه دشمانلق القا ایتدکندن بحث ایتمشدر.

یاوروپا حکومتلرینڭ مشرق اهلینه باخصوص مسلمانلرغه ایتدکاری ظلملری برزمان یاوروپا اهالیسی اوچون کوڭلسز نتیجه‌لرگه سبب بولو احتمالینی، بناءً علیه غرب اهالیسینه مسلمانلر حقنده انسانیتچه معامل قیلو لازم اولدیغینی بیك آچق صورتده اثبات ایتمشدر.

صدری افندی کیلچکده فنی مقاله‌لری ایله یولدز صحیفه‌لرینی تزیین ایده‌چکدر.

« هیئت اداره . »

بدعت اشلر.

محرر افندی مین خلقنك کیيم صالم حقنده آزووینه بیك عجبسنه‌من، اوّلده بز یاش زمانده سیتسی بیشمه‌ت پوستاو چیکمان، هیچ یوق ایدی، هر کم اسلام فابریکه‌لرنده اشله‌نگان قنات ودابا کیه‌لر ایدی، کوب کشی اوز اوینده صوغلغان کیندر وطولا کیمکده ایدیلر. حاضرده خلق بتونلای اوزگه‌ردی: صوفی دیگان کشیلرمز سیتسی بیشمه‌ت کییه‌لر، کوچی یتکان کشی هر برسی پوستاو کیيملر کییه‌لر. اوّلده کیيملرنی یالاولر ایله به‌یله‌ب کنه قویا تورغان ایدك حاضر توگه‌رك توگه‌رك تویمه‌لر چققان، هر کم کییمنه شول تویمه‌لرنی طاغا باشلاغان، بیشمه‌ت وکازاکیلر بزنڭ زمانده فقط اوچه‌ر بیلـلی ایتوب تگله ایدی. حاضرده هر کم بیشه‌ر بیللی (بیشه‌ر جوپلی) ایتوب تکتره باشلاغانلر. اول جویلرنی قابارتوب بورندروب قویالر. اوّلده جویلر شبشما بولا طورغانلر ایدی ودخی بز یاش زمانده هر کم توکل بورك کییوب یوریدر ایدی. جلیلق اوچون بورك تیزیلرینڭ یونلری اچکه قاراب تورادر ایدی حاضرده ایسه، بر تورلی آق دانادار بورك چغاردیلر. یونلری حیوان تیرسی کبی طشقی طرفقه طابا قاراب طورادر.

اوّلده هر کم بیشمه‌ت اوستندن جیله‌ن کیمکده ایدی. آللی گللی قزللی صازللی کیيملر خاتونلرغه مخصوص ایدی. ایرلرگه تورلی بیزه‌کلی کیيملر کییو شرعاً وعقلاً بیك عیب صانالا ایدی. حال بوکه حاضرده بخارا طرفندن چاپان دیگان بر تورلی بدعت کیيم کیتردیلر. عوامغنه توگل علمالرده شونی کییه باشلادی اولگی زمان مسلمانلرنده بیلگه کمر وبیلباو باغلامق وقولغه بر طایاق طوتوب یورمك عادت ایدی. بو زمانده بو عادتلرده طاشلاندی.

بزنڭ زمانده خلق بر قات سروال کییو ایله کفایه‌له‌نمکده ایدی. حاضرده صوفیلرمزده تزدن‌توبه‌ن صالندروب چالبار کییوب یوریلر. چالبارلری طوبقلرینه فقط بر قارشقنه بیتمی طورادر.

یاشیل توسلی صاوریلرنی آیاق آستینه چیتك وکاوشلرگه قویولرینه بیگره‌ك کیفم کیته.

خاتون قزلرنڭ کیيملری‌ده تمام اوزگه‌ردی. اوّلده اوریه‌ك صاروب بر قات اینه‌کلی کولمك کییوب یوری طورغان خاتونلر یاولق وشال یاوب ایکیشه‌ر قات اینه‌کلی کولمه‌کلر کییه باشلادیلر. اوریه‌ك وایکی قانلی اوقالی کامچات بورك اورنینه بو زمانده خاتونلر باشلرینه زورزور قالفاقلر کییه باشلادیلر.

بز یاش زمانده چای صاماور دیگان نرسه یوق‌ایدی لامپا دیگان بدعتلرده یوق ایدی. هرکم قواس اچه‌ایدی. کیچ برله شمع یاچرا غنه یاندرا‌ایدی. حاضر زمانمز تمام اوزگه‌ردی کیيم صالملرمزده یورت بیرمزده بدعت نرسه‌لر ایله طولدی.

بو خصوصده گازیته‌لر سکوت قیلماسقه تیبشلی ممکن بولسه، اوشبو مقاله‌منی یولدزغه درج قیلوب مسلمانلرنڭ انتباهینه سبب بولمقگزنی اوتنه‌من.

معلومگز تیمربای.

یولدز.

تیمربای آغا. سز بو بدعتلر حقنده یازارغه صوڭغه قالغانسز فرق ایللی یل مقدم یازسه‌ڭز بلکه معناسی بولور ایدی. ایمدی حاضرده بو بدعتلر مسلمانلر آراسنده هر بیرده مقبول بولمشدر.

بو عادت وقیافتلر بو زمانده صوفیلق ومسلمانچیلقغه علامت بولوب کیتمش‌در. حتی بعض صوفیلرنڭ بو مقاله‌ڭزنی درج قیلغان اوچون گازیته‌لرگه آچولانـو احتماللری‌ده باردر. سز یولدزغه هرنی یازسه‌ڭزده زمانینه موافق ایتوب یازڭز.

یازمق استه‌سه‌ڭز بو زمانده‌ده بونڭ کبی بدعتلر یوق توگلدر.

مثلا حاضرده سیتسی بیشمه‌ت اورنینه تریکه کییه باشلادیلر. توگه‌ره‌ك تویمه اورنینه یانسی تویمه طاغا باشلادیلر. بیش بیللی کازاکی اورنینه هیچ بر بیلسز بویوسز توژورکه کییه باشلادیلر. آنڭ اوستینه کازاکی اورنینه پیدژاك وچیکمن اورنینه پالتو آق بورك اورنینه. فس قارا بورك حتی آق یون یا صالامدن اشله‌یه کییوچیلرده کورینه باشلادی.

چاپان اورنینه جبه کییوچیلرده بار. چالبارلرینی طوبقغه قدر صالندروچیلرده بیك کوب. خاتونلرده قالفاق کییو بتدی. آنڭ اورنه گینی (مودیلینی) باشقه طاغوبغنه یوری باشلادیلر.

ایشته اوشبو بدعتلردن زارلانوب یازسه‌ڭز، بر آز زمانغه موافق بولور ایدی. لکن بو بدعتلردن زارلانوده‌ده بیك صوڭغه قالماڭز. یکرمی سنه صوڭره یازسه‌ڭز، بو بدعتلر حقنده یازغان مقاله‌ڭزده بوکونگی مقاله‌ڭزدن‌ده عجبره‌ك بولور.

اول زماننڭ کاکری طایاقلی پالتولی صوفیلری بزنڭ اسلام کییمینه نیك تل تیبره‌سك‌دییوب بیك آچولانورلر. آنلرنڭ تعصب وکیریلکلری بو زماننڭ سیتسی بیشمه‌تلیلرینکندن کوب کیم بولماس. هراشنی زمانینه قاراب یورتو معقول.

سیتسه بیشمت ایله توگه‌ره‌ك تویمه‌گه هم آق بورك ایله چاپانغه تل تیبروگزده بیك عجبدر. اسلام دیننده بو کیيملرنی کییودن هیچ منع قیلنغانی یوقدر شریعتده تخصیص طریقچه منع قیلنماغان کییمنی کییوده مسلمانلر اختیارلیدرلر.

شریعتده زمان وتدبیرنڭ مقتضاسی بوینچه قارا یوندن اشله‌نگان مجوس بورکی ایله بیلگه زنار باغلاو منع قیلنمشدر. اشبو ایکی نرسه‌دن باشقه شریعتده منع قیلنغان کییم یوقدر.

سیتسه بیشمه‌تلی ، توگه‌ره‌ك توٗیمه‌لی ، آق بورکلی یاشل چاپانلی صوفیلرمزنڭ کییملرینه زینهار تل تییره کورمه حاضرده روسیه اهل اسلامینك پیردستاڤیتللری آنلردر.

گازیته‌گه مقاله یازارغه هوسکز بولسه ، حلقغه فائده‌لی باشقه معلوماتدن یازگز.

اهل اسلامنڭ کییملرینه به‌یل‌نمه شریعتك آتاب منع قیلنماغان مباح اشلرده هر مسلمان اختیارلیدر.

چای صاماور ولامپه حقنده‌غی سوزلرگزنڭ وقتی کیچمشدر. ایمدی قهوکا کائوشر بتلی وایلیکتریك ورادییوم نورلری زمانی کیلمشدر.

کول بوی مدرسه‌سی.

قزانده کول بوینده آپانایفلر مدرسه‌سی بر آز اصلاح قیلناچغی ۲۸ نچی یولدزده یازلمش ایدی.

مذکور مدرسه‌نڭ اداره‌سی اوٚچون اهل محله‌نڭ عمومی اتفاقی ایله اوشبو ماده‌لرگه قرار ویرلمشدر:

۱) مدرسه‌گه قبول ایدله‌چك شاگردنڭ قولنده پاسپورتی اولوٚب امراض ساریه‌دن خالی اولمالی.

۲) ابتدائی مکتبن تکمیل تحصیل ایدوب صرف ونحو کبی علوم عربیه‌دن درس باشلارغه صلاحیتلی اولمالی.

۳) مدرسه‌ده اقامتی وقتنك نفقه وتربیه‌سی تأمین قیلنمش اولمالی.

٤) مدرسه‌گه کیله‌چك شاگرد طوب طوغری مدرسه‌گه قبول ایتلمز. مدرسه‌گه طوٚرورغه کره‌چك شاگرد اوّلا ادارهٔ خارجیه‌دن رخصتنامه آلور صوگره مدرسه‌گه کرور.

٥) برنچی اوکته‌بردن صوگره کیلگان شاگرد مدرسه‌گه قبول ایدلمز.

٦) مدرسه‌ده اقامت ایده‌چك طلبه‌نی یازمق اوٚچون مخصوص آدریس دفتری اوٚلور. بودفترگه هرشاگردنڭ مفصل اسمی، وطنی وسائر تعریفاتی یازلور. مدرسه‌دن چقغان تقدیرده چقدیغی زمانی ونی روش ودرجه‌ده چقدیغی یازلور.

۷) مدرسه‌ده شاگردلرنڭ آداب واخلاقن قصورلری یازلمق اوٚچون ادارهٔ داخلیه قولنده مهرلی بر دفتر اوٚلور. هرکم بودفترگه شاگردلر حقنده خلاف ادب کورگان اشینی یازا آلور. بودفترده یازلغان سوزلرنی اداره اعضالرندن باشقه هیچ برکشیگه اوقوتلماس.

۸) ادارهٔ داخلیه مدرسه‌نڭ قاضیسی ایله خلفه‌لرندن مرکب اولور.

بواداره هراون بیش کوٚنده برکره مجلس یاصاب مدرسه اموری حقنده تدبیر ومشاوره قیلوٚرلر. اعضالرنڭ ثلثانی حاضر اولسه، مجلس واقعگه حساب قیلنوٚر. هر کیگاشکه اکثریت آراء ایله قرار بیرلوٚر.

هر مجلسنڭ قرار نامه‌سی بر دفترگه یازلا باروٚر. هر آی آخرنده بودفتر ادارهٔ خارجیه طرفندن تفتیش قیلنوٚر.

۹) مدرسه هرکوٚن کیچ ساعت طوغزده یابلوٚر. آندن صوگره هیچ کم تفتیشسز مدرسه‌گه کرتلمس.

۱۰) درس وقتلرنده هیچ بر شاگرد ضرورتسز مدرسه خارجنن بولماس. اوٚیله‌دن صوگره ایکندیگه قدر رخصت ایله هر شاگرد یوٚموٚشلری اوٚچون مدرسه‌دن چقوب یوروده مختاردر.

۱۱) مدرسه‌نڭ داخلنده‌ده خارجنده‌ده شاگردلرنڭ آداب وشریعتکه خلاف عمل وحرکتلرده بولولری ممنوعدر. داخلی اداره بوخصوصده بیك تفتیش قیلوٚر. لکن قوٚری ظن ایله دلیلسز هیچ کمگه حکم قیلنماس.

۱۲) شاگردلر تعطیل کوٚنلرندن باشقه کوٚنلرده هرکوٚن ساعت (۱۱) ده یوقوغه یاتوب ایرته ساعت (۷)ده طورو مجبوریدر.

۱۳) هر درسن معلم شول درس صنفننغی شاگردلرنڭ نی قدری درسکه حاضر اولدقلرینی تفتیش قیلوٚر (بارلار) حاضر اولمایانلرینی دروس یومیه دفترینه قید قیلوٚر. اوٚچ درسن حاضر بولماغان شاگردنڭ حالی ادارهٔ داخلیه‌گه اعلام قیلنوٚر. اداره بوخصوصن شاگردنی چاقروٚب استجواب قیلوٚر.

سببسز درسدن قالغان شاگردلرنی وعظ وتکدیر قیلوٚر.

۱٤) مدرسه‌ده اوقوٚلا طوٚرغان فنلرگه اجتهاد قیلمیچی مدرسه خارجنده باشقه فنلر اوقوٚرغه مدرسه اچنده طوٚروچی شاگردگه مساعده یوقدر. مدرسه درسلرینی اوقومی طوٚرغان شاگرد مدرسه‌ده طوٚرماسقه تییشلیدر.

۱٥) هرصنف شاگردی یاز کوٚننده رسمی ومعروف روشده امتحان ایدلوٚر. امتحانن لیاقتی ظاهر بولماغان کشی برصنفدن ایکنچی صنفقه آشرلماس.

۱٦) ۱٦ نچی مایدن ۱ نچی سینته‌برگه قدر مدرسه یابق بولوٚر.

۱۷) یاشره‌ك شاگردلر بیش وقت نمازنی مدرسه مسجدنده اوقوٚرلر. اما رشدی درجه‌دن یوقاری اولانلر هرکوٚن ایکی وقت نمازنی محله مسجدنده اوقوٚرلر.

۱۸) شاگردلرنڭ ملی کییم وصورتده یوٚرولرینه دقت ایدلوٚر. باشقه ملتلرگه مخصوص بولغان کییم وقیافت ایله یوٚروگه مساعده قیلنماس.

۱۹) مدرسه داخلنده شاگردلر معاشره‌ده آداب انسانیه واخلاق شرعیه‌نی رعایه قیلوٚرلر. الوغلرغه تواضع وتکریم وکچوکلرگه لطف ومرحمت کوٚرسه‌تمك قاعده‌سی معروف روشده اجرا قیلنوٚر.

۲۰) ادب وانصاف خلافنده بولغان شاگردلر ادارهٔ داخلیه طرفندن وعظ وتکدیر ایدلوٚر. ادبسزلکده دوام ایتکان شاگردنڭ حالی ادارهٔ خارجیه‌گه عرض قیلنوٚر.

۲۱) شاگردلر دخان وافیون وباشقه‌لر کبی مکیف ومسکر ذاتلرنی استعمالدن ممنوع اولوٚرلر. بوندی ذاتلرنی استعمالغه اصراری معلوم بولغان شاگرد مدرسه‌ده طوٚتلماس.

۲۲) مدرسه‌ده اوٚتوٚش اوینلرینه، موسیقی اوینلرینڭ هیچ بر نوعیسنه وادبسز شعرلرگه رخصت ومساعده یوقدر.

۲۳) ادارهٔ داخلیه‌نڭ رخصتندن باشقه شاگردلرگه مجلسلر یاصاب نطقلر سوٚیله‌رگه رخصت یوقدر. (اوزلرینه کوره‌بیوروکراتیه)

۲٤) ادارهٔ خارجیه طرفندن مدرسه‌گه نظارت قیلمق اوٚچون محله اهلندن بر ناظر تعیین قیلنوٚر. بوناظر هر زمانده مدرسه‌نڭ حالینی تیکشرمکده مختار اولوٚر.

یوٚلدز.

بونظاملرنڭ کوبسی مدرسه‌نڭ معیشت جهتینه متعلقدرلر. مدرسه اصلاحنده ایڭ مهم بولغانی ایسه، درس اشلرینی نظامغه صالودر. ایمدی بومدرسه اوٚچون درس کتابلری، فنلر ومعلملرنی روشچه تعیین قیلنوٚرلر ایکان؟ ایشته بوخصوصده بر آز مشکلات چقار.

خارجی خبرلر.

ترکیه‌ده بروسه شهرنده ترکیه هنر مندلرینڭ هنرلارینی عرض قیلمق اوچون هنر ومعلومات سرکیسی (ۋیستافکه‌سی) آچلەچقدر. اقدام گازیته‌سینڭ روایتینه نظرا بو ۋیستافکه‌ده اهل اسلامدن بیك کوب هنر مندلرنڭ اشله‌گان نفیس نوسه‌لری قویلاچقدر.

مصر.

بو سنه مصر مسلمانلری آراسنده آنگلیه خلافینه توزلیچه حرکتلر ظاهر اولدیغی گازیته‌لرده یازلمش ایدی. بو خصوصده مصرنڭ اسلام گازیته‌لری‌ده بیك کوب مقاله‌لر یازدیلر. کوبسی مصرده آنگلیه‌نڭ ظلملق ایله خواجه‌لق قیلوودن زارلاندیلر. حتی بعضلری اوّلگیچه ترکیه حمایه‌سینه قایتونی وبوتون دنیا مسلمانلرینڭ خلیفه‌سی عد قیلنغان سلطانغه بیعتلرینی یا گفارتو کیره‌کلگینی یازا باشلادیلر. بو خصوصده (اللواء) ایله (المجلة العثمانیه) اسملی عربی جریده‌لر بیك کوب غیرت کورسه‌تدیلر.

بو حالگه آنگلیه‌نڭ بیك قتغی کیلدی. حتی پارلامینت مجلسلرنده‌ده بو خصوصده توزلی کیگاشلر قیلدیلر. مصرنڭ اوزینه باسماغه کامل حریت بیرلدکندن آنگلیه هیچ بر گازیته‌نی منع قیلا آلمیدر. لکن سودان طرفلری مصرغه قوشلسه‌ده، آنگلیه اول طرفلرغه حریت بیرگانی یوقدر. شول سببدن حاضرده آنگلیه مذکور اللواء ایله المجلة العثمانیه اسملی غیرتلی گازیته‌لرنی سودان طرفینه ییبه‌رمی باشلامشدر. سودان عربلری قوتوروب یا گفا بر مهدی چقوب باشیمه بلا بولماسون دییوب قورقا طورغاندر.

فارسیه (ایران)

فارسیه‌ده خلق مجلس قورلاچغی شاهلری طرفندن وعد واعلان قیلنمش ایدی. بو مجلسنڭ نظاملرینی شریعتکه موافق روشده ترتیب قیلو ایللی علما وعقلادن مرکب بر کامیسه‌گه طابشرلمشدر.

آمیریکه.

آمیریکه‌ده داکونا اشتاتنده نکاح اوچون کییاو ایله قزنڭ روحانی حکیم وطبیبلر حضورنده امتحان قیلنولری شرط قیلنمشدر. بدن، عقل، فکر وخلق جهتندن بر برسینه اوخشاش بولسه‌لرغنه نکاح اوقورغه رخصت بیرله‌در. اگرده بر برسینه خلاف بولاچقلری معلوم بولسه، نکاح اوقوچی پاپاس، عیبلی بولادر.

مصرده نشر اولنمقده اولان المبر جریده‌سی: «بزنڭ اسلام دیننده امتحان شرط قیلنماسه‌ده، نکاحنڭ دوامی اوچون اقامت حدودالله شرط ککمنده‌در. صلح طریقچه عمر ایتولرندن امید اوزلدکده فسخ نکاح اوچون روایت ویوللر آچقدر» دییور.

فرانسیه.

روسیه‌ده‌گی اش طاشلاولر وآول خلقینڭ حرکتلری فرانسیه‌نڭ (ایلدیفرانس) ولایتینه‌ده تأثیر ایتمش. آول خلقی بر آی قدر بیر خواجه‌لرینڭ ایگن اشلرینی اشله‌میچی زاباستاۋایت ایتکانلر. بیلگیه‌دن کیلگان اشچیلرنی‌ده اشله‌تمه‌گانلر. چونکه اشچی کوبلگی سببلی خواجه‌لر بهانی بیك آرزان بیرورگه عادتلنگانلر ایکان.

آخرده بهانی بر آز کوته‌روب صلح قیلشمشلر اشچی خلق اتفاقنڭ ثمره‌سینی کوروب بیك کیفلنمشلر بها کوته‌رلووی چیتدن کیلگان اشچیلرگه‌ده بیك فائده‌لی بولمش.

قتای.

۱۲ سنه‌دن صوڭره بوتون قتای مملکتی کونستیتوتسیه (ادارۀ مشروطه) نظاملری بوینچه اداره قیلناچقدر. بونڭ اوچون حاضرده قتاینڭ سیاسی علماسی نظامنامه‌لر ترتیب قیلو ایله مشغولدرلر.

بو آنشیکای اسملی قائممقام خاننڭ تصرفنده بولغان چیلی ولایتی تجربه اوچون حاضردن اوق کونستیتوتسیه قانونلری بوینچه اداره قیلنا باشلایاچقدر.

ایمدی بزنڭ روسیه‌ده‌ده کونستیتوتسیه‌نڭ اسمی چقدی. فارسیه‌ده ادارۀ مشروطه قبول ایتلدی. قتای‌ده پارلامینتلی روشده اداره قیلنه‌چقدر.

دنیاده الوغ وه‌شهور دولتلردن صامادیرژ اۋیه‌لی یعنی ادارۀ مستقله‌لی دولت فقط بر ترکیه قالاچقدر.

۲۷ سنه مقدم ترکیه‌ده‌ده ملت مجلسی پارلامینت تأسیس قیلنمش ایدی. لکن آلتی آیدن صوڭره سلطان مبعوثلرنی یعنی، ملت مجلسی چلینلرینی طاراتدی. شول زماندن بیرلی هنوز تکرار جیغانی یوقدر. سلطان اول زمانده ملت مجلسی‌نی طاراتو خصوصنده مسلمانلرنڭ نادانلغینی صلتاو ایتوب کورسه‌تمش ایدی. اول یللردن بیرلی ترکیه‌ده علوم ومعارف شاقتی طاراتلدی. بناءً علیه تیز زمانده آنده‌ده اداره اوزگارسه کیره‌ك.

بینگالیه.

هندستاننڭ مشرق طرفنده بینگالیه قطعه‌سنده بیك قاتی آچلقدر. دوگی‌نڭ بهاسی حددن متجاوزدر.

بو آچلق آنگلیه خلافینه حرکتنڭ قوّتله‌نووینه‌ده سبب بولمش. حاضرده ایللی مڭ قدر کشی بر بیرگه جییلوب قورالانوب آنگلیه مأمورلرینی قوۋارغه حاضرله‌نمکده ایمشلر.

❧ آمیریکه طرفنده آنتیل جزیره‌لرینڭ برسنده (ۋالپارایسو) شهرنده زلزله تونته واقع بولمشدر. تون قارانغلغینه ییمرلگان یورتلرنڭ طوزانی قاتشقانلقدن آبتراغان خلق قاچارغه یول طابا آلمیچی عاجز بولمشلر. بر ساعتدن صوڭره بوتون شهرده توزلی طرفده اوتلر چقوب یانا باشلاغاچ‌غنه اطرافنی کوره بلمشلر. لکن اوت یالقنلری آراسنده اورام طولی شاشقان صاتاشقان خلقلر برسینی برسی بلمیچی قاچولری بیك قورقنچ وقزغانچ بولمشدر. کوب کشی طابتالوب پشوب هلاك بولمشدر. ییمرلگان دیوارلر آراسنده قالغان بیچاره‌لر بونلرغه باشقه‌در. شهرنڭ دیگز بویلرنده‌غی اورام‌لرنی صو باصمش صو آستنده‌ده بیك کوب کشی هلاك بولمشدر. شهرنڭ چیتینه طاو طرفینه قاچوب قوتلغان آلتمش مڭ کشینڭ آشارینه یتشمه‌دکندن کوب کشی آچلقدن هلاك بولمشلردر.

❧ بلغاریه‌ده صوفیه شهرنده (شرق) و (فریاد) اسملرنده ترکیچه ایکی گازیته چقمقده ایدی هر ایکسی سلطاندن وترکیه حکومتندن شکایت قیلمقده ایدیلر. حاضر ترکیه حکومتینڭ امری بوینچه مذکور گازیته‌لرنڭ محررلری صوفیه شهرندن قوولمشلردر.

بلغاریه‌ده یازو وباصمه حریتی اولسه‌ده، ترکیه‌گه دوستلق کورسنمك مقصودی ایله بلغاریه حکومتی بو حکمنی خلاف نظام اولدیغی حالده بیله اجرا قیلمشدر.

حکومت خبرلری.

پیتربورغ تیلیگراف آگینتستۋاسینك تیلیگرافینه قاراغانده اۏچنچی کۏن ۲۴ نچی آۋگوستده حکومت اۏزۏن بر بیاننامه ایله مملکتنی طنچلاندرمق اۏچۏن اهالیگه مراجعت قیلادر.

ایکی سنه‌دن بیرلی مملکتمزده بولغان تۏرلی فتنه وچوالولردن اولترو، قرو، اوغرلاو وطالاولر کوبه‌یوندن بیك شکایت قیلادر.

مراجعت‌نامه‌ده یازلدیغینه کوره حکومت اوزی‌ده مملکتده تۏرلی اصلاحات اجرا قیلمق فکرنده بولۏب کورینه‌در. حریات واصلاحاتنك بالفعل میدانغه چغوینه مذکور فتنه‌لر مانع بولمقده ایمش.

ییری آز آوللرغه ییرلرده صاتلاچق، بارچه اهالینك حقوق وپراۋالرین تیگزله‌نه‌چك، دین اشلرنده‌ده کامل حریت بولاچق.

استاراۋیرلرنی ویهودیلرنی قسولرده وقتی ایله بترله‌چك. خلقنی آغارتو اۏچۏن تعلیم اشلرینه‌ده بیك کۏب آقچه‌لر طوتلاچق. حتی کیله‌چك ۱۹۰۷ نچی سنه‌گه اوقۏتواشلری اۏچۏن بیش میلیون یارم تعیین قیلنۏب قویلمشدر. (بافالم)

بیان نامه‌دن آڭلاشلدیغنه کوره حکومت ریۋالوتسیه حرکتلرینی بیك قاتیلق ایله باصارغه طرشاچقدر.

کیله‌چك سنه‌ده بولاچق دوما وسوۋیت مجلسلرنده قاراڵۏب کیڭاشلمك اۏچۏن حاضرده حکومت بیك کوب مسئله‌لر حقنده نظام لایحه‌لری، پرویکتلر حاضرلیدر: ایڭ مهملری:

۱) حریت دینیه، ۲) مساوات عمومیه، ۳) آول خلقینڭ ایگنلکلرینی کوبه‌یتو، ۴) اشچی خلقلرنڭ حاللرینی اوڭغایلاو وآنلرنڭ عمرلرینی استراخاوات ایتو، ۵) شهر واویازدلردن باشقه ۋولوست کبی ییرلرده‌ده کچکنه زیمستۋالر یاصاو، ۶) بالتی دیڭزی قریلرنده وپولشه ولایتلرنده زیمستۋا نظاملری اجرا قیلو، ۷) محکمه‌لرنی اصلاح قیلو، ۸) اورتا ویوقاری درجه‌ده‌گی مکتبلرنی اصلاح قیلو، ۹) ایمانا وتوله‌ولرنی هر کمنڭ فائده ودوخودینه قاراب تعیین قیلو، ۱۰) پولیسه وژاندارمسکی نظاملرینی اصلاح قیلو، ۱۱) صوغش وقتی حالنچه اداره قیلو خصوصنده بولغان نظاملرنی تۏزەتو، ۱۲) هر طرفده خرستیان دینی علماسندن برر مجلس یاصاتۏب امور دینیه‌نی اصلاح قیلو خصوصنده مشاوره قیلدرو (ینه بافالم)

داخلی خبرلر.

بلوك (پارتیه)لرنڭ اتفاقی

۱۷ نچی اوکتابر اتفاقی ایله (تجدد صلحی) پارتیه‌سی برله شورگه حاضرله‌نه‌لر. حریت پارتیه‌سندن بولغان کادیتلرنڭده اوڭ طرفلیلری اوشبو اتفاقغه قوشلو احتمالدر. بعض گازیته‌لرنڭ یازووینه قاراغانده بو بلوك بیك قوتلی اولوب صایلاو وقتنده هر بر پارتیه‌گه غالب کیلووی احتمالدر.

اگرده کادیتلرنڭ صول طرفلیلری صولغه‌راق آتلاسه‌لر، (حریت) پارتیه‌سی بیك ضعیفله‌نۏب قالووی ممکندر.

لکن روس قومینه باشقه ملتلرنڭ صول طرفلرغه قوشلماغانلری عموما کادیتلرگه قوشلاچقدر. چۏنکه هر ملتکه حریتلرنی بیك ایرکن قیلدقلرندن چیت ملتلر اوچۏن کادیتلر پروگرامندن موافق پروگرام یوقدر.

شول سببدن کادینلرنڭ روس چلینلری آز ایسه‌ده باشقه ملتدن چلینلری همان آرتاچقدر. باشقه ملتلرگه جبر قیلو نیتی بولماغان عدل روسلرده کادیتلر طرفنده اولاچقلردر.

بناء علیه روسیه‌ده بیك کوب زمانلرغه قدر کادیت اسمنده یۏرتلگان بر پارتیه دوام ایته‌ر. اگرده خصوصی اسلام پارتیه‌سی یاصارغه بولدره آلماسه‌ق، یاصاسه‌ق اش قیلا آلماسه‌ق، بز اهل اسلام اوچۏن‌ده کادیتلرگه قوشلوب حریتلرنی استه‌مکمز مجبوری اوله‌چقدر.

لکن حمد اولسون اوشبو سنه نیژنیده واقع اولان اتفاق مسلمین مجلسنده مسلمانلرغه مخصوص سیاسی اتفاق پارتیه‌سینه بر درجه نیگز قۏرلدی.

روسیه اچنده تۏرلی طرفلرده ییر اۏچۏن چۏوالولردن ییر خواجه‌لرینه کیلگان ضررلرنی توله‌مك اۏچۏن خزینه صوماسندن ۸ میلیون آقچه صرف قیلناچقدر.

۱۷ نچی اوکتابر پارتیه‌سی سینتابر اورتاسنده بولاچق مجلسلرنده بالفعل (تجدد صلحی) یعنی (میرنوی اوبنوۋلینیه) پارتیه‌سینه قوشلۏب آیروچه اسم وپروگرامینی بتره‌چکدر.

روسیه‌نڭ بوسنه مارتده اعلان قیلنغان تۏب نظاملرینڭ (۸۷) نچی ماده‌سی بوینچه مناسب کورلگان ییر وشهرلرنی صوغش وقتی حالنچه اداره قیلۏب صوغش وقتی محکمه‌لری تأسیس قیلۏب عیبلی کشیلرنی صوغش وقتنده قیلنغان عیبلر جزاسی ایله جزا قیلنۏرغه وزیرلر مجلسنده قرار بیرلدکدن صوڭره پادشاه طرفندن‌ده تصدیق ایدلمشدر.

دومانڭ طارالغان چلینلری فینلاندیه‌ده ۋیبورغ شهرنده جیلیوب خلقغه طاراتمق اوچون حکومتدن شکایت نامه ترتیب قیلدقلری وبو شکایتنامه‌گه قول قویغان چلینلرنڭ هر بری حکمگه طارتلله چغنی گازیته‌لرده یازلمش ایدی. لکن روسیه نظاملری بوینچه بونلرنی عیبله‌مك ممکن ایسه‌ده فینلاندیه نظامی بوینچه هربرسینی جزاغه طارتورحال یوقدر. کوب بولسه، رخصتسز مجلس یاصادقلری اۏچۏن بیش یوز صوم مقدارنده اشتراف توله تورگه ممکندر. (۱۸۶۹) نچی سنه‌ده تصدیق قیلنغان نظام بوینچه فینلاندیه‌ده قیلنغان اشلر اوچون فینلاندیه نظامی بوینچه‌غنه حکم قیلنورغه تیبشلیدر. مذکور شکایت نامه‌نی روسیه‌ده طاراتقان اۏچۏن چلینلرنی عیبله‌مك ممکندر. لکن آنی طاراتوچیلر چلینلر بولولازم توگلدر. ودخی چلینلرنڭ قوللری قویلغان تۏب کاغدنی طابوده مشکلدر.

یاشروب باصلوب طاراتلغان کاغدلرده چلینلرنڭ اسملری بولو ایله تۏب کاغدگه قول قویونی اثباتده ممکن توگلدر. اوشبو سببلردن یوستیتسیه (عدلیه) وزارتی عیبلرگه ماده ویول طابا آلمیچی ترددده طورادر.

حریت دینیه‌نڭ اۏچی کورنگاندن بیرلی روسیه‌ده پرۋسلاویه مذهبندن نصارانك ایکنچی مذهبینه کوچوبیك کوبه‌یمشدر. پیتربورغ وموسکوۋا تیره‌سنده اوقوغان کشیلر پروتیستان مذهبینه کوچه‌در. قاراخلق کوبره‌ك کاتولیك مذهبینه کوچه‌در برموگیلوف ولایتنده یکرمی مڭ قدر کشی کاتولیك مذهبینه کوچمشلردر. خیر، بوکیمسه‌لرنڭ کوبسی اوّلده کاتولیك مذهبنده اولمشلر فقط خطالق ایله منسیونیرلر دفترینه گنه پراۋسلاۋنی بولدیلر دییوب یازلوب قویلغانلر ایکان.

اجتهاد قیلوب وعظ ونصیحتمز ایله یکرمی-

ملڭ کشینی پراۋسلاۋنی دیننه چغاردق دییوب نیچه یوز میسیونیر جمعیت وجماعت آقچه سینی نیچه شرملڭ آشادیلر ایکان ؟

یارتی میلیون قدر مکره مسلمانلرنڭ مسلمانلغی تصدیق قیلنووی بوقبیلدن توگلدر چونکه آنلرنڭ هیچ بروقتده پراۋسلاۋنی بولغانلری یوقدر همده آنلر ایسکی زمانلرده میسیونیرلرنڭ دخلندن باشقه جبراخریستان دفترینه یازلوب قویلمشلردر.

— طارالغان دومانڭ صامارا ولایتی استاۋروپول طرفندن صایلانمش چلینی (اونیپکو) جنابلری (کرانشتاد) شهرنده واقع بولغان شبهه‌دن صوڭ شبهه ایله حبس قیلنمش ایدی. استاۋروپول شهری خلقینه بو واقعه بیك قاتی تاءثیر قیلمشدر.

آۋگوست ابتداسنده مذکور شهرده اون‌ملڭ قدر خلق جییولوب الوغ بر میتینگ یاصاب داخلیه وزیرینه تیلیگرام بیرورگه قرار بیرمشلر. تیلیگراملرنده اونیپکونڭ زنداندن چغارلوینی دعوا قیلمشلر. اوشبو میتینگده اونیپکونڭ خاتونی‌ده حاضر اولوب یوقارغه چغوب یغلی یغلی خلقغه زارلانمش: (ای‌جماعت سز مینم ایرمنی صایلاب ییبه‌ردگزده مینی وبالالرمنی آندن محروم ایتدگز. احتمال ایمدی آنی اولترورلر. بزنڭ بو قایغوغه توشومزگه سبب بولدگز. مینم وبالالرمنڭ عزیز تربیه‌چیسینی‌سز جویدگز ایمدی اوزگز طاوب بیرگز) دیمش.

کیچکه قدر بو مجلسنڭ ئه‌یله‌نه‌سنده پولیسه، عسکر وآتلی قازاقلر قاراول طورمشلر. کیچ برله خلقنی طاراتمق اوچون قازاقلر هیچ کمنی آیامیچی بیك قاتی قینامشلر. قازاقلرنڭ مرحمتسزلکینه پولیسه‌میستر‌ده تحمل قیلا آلمیچی: (زینهار ییته‌ر. بوقدر قاتی معامله قیلماگز) دییوب قچقرمشدر.

صوڭغی خبرلرگه قاراغانده اونیپکو تیز زنداندن چغارلاچقدر. جزادن تمام خلاص بولوویده امیدلیدر.

بر نیچه هفته مقدم خاتونی کرانشتادغه باروب ایری ایله کورشمشدر.

— پیتربورغ گازیته‌لرینڭ خبرینه قاراغانده تیز زمانده حکومت طرفندن دۋورانلرگه مراجعت قیلنوب آنلردن محبتلری بوینچه وطنغه خیرخواهلق قیلولری اوتنله‌چکدر. لکن گازیته‌لرده هیچ آڭلاشلمیدر: وطنغه محبتلرینی اظهار قیلولری خلقغه بیر بیروایله‌می یاکه بیر صوراوچیلرغه قارشی طوروایله‌می بولاچق؟ بومسئله‌صوڭره معلوم اولور.

— آۋگوست آخرنده دوماغه چلینلر صایلاو حقنده یاڭغا بر نظام چغاچق ایمش.

— بوکونلرده خاص روس جمعیتلری طرفندن روسیه‌نڭ قاراخلقینه بیك کوب واق کتابلر طاراتمق اوچون پیتربورغدن اطرافقه بیك کوب کشیلر یوللاندی.

باشقه طرفلرغه قاراغانده تون‌یاق طرفی ایله ایدل بویلرینه کوبرەك کشی یوللانمش. چونکه بوطرفلرده حکومتکه قارشی طوروچیلر کوبره‌کدر.

— پیتربورغه خزینه بانکسینه کافکازده‌غی ایریۋان‌شهرندن پوچته ایله یوللانمش (۱٤۸) ملڭ صوم آقچه اوغرلانمش. آقچه صاوتندن آقچه اورنینه قورغاشن وقوم چقمشدر.

— شهر وزیمستوا گلاسنیلغینه صایلاو وصایلانو نظاملری وزیرلر مجلسنده قارالوب برمقدار اوزگه‌رتله‌چکدر.

— ۱۱ نچی آۋگوستده ۱۷ نچی اوکتبر اتفاقینڭ باش‌اداره‌سی خلققه بر تنبیهنامه طاراتدی. تنبیهنامه‌لرینه قاراغانده بوپارتیه حاضرده پروگراماملرینی کوب اوزگه‌رتوب (حریت خلق) پارتیه‌سی مسلکینه یاقنایمشلر.

ایمدی اگرده بوپارتیه کیله‌چك صایلاوده‌ده توشوب قالسه‌لر کیله‌سی یلغه حریت خلق پارتیه‌سینه قوشلورغه مجبور بولاچقلردر. تیزگنه بیرشه‌سیلری کیلمی!

— دوما چلینلرندن ایکی یوزدن آرتغی عیبلی صانالوب حکمگه طارتلاچق ایمش. بونلر اچنده سوسیال دیموکراتلرده باردر. لکن کوبره‌گی طرود وۋیکلر ایله کادیتلردر.

— ییرلر وزیرلگینڭ حسابینه نظرا روسیه‌نڭ یاۋروپاده برلغان (٤٤) ولایتنده آوللرده (۱۰,۲۳۹،۰٥٤) یورت باردر. هرخانه سیگز طوغزدیساتینه مقدارنده ایگنلك ییرگه مالکدر.

— پیتربورغ ایله موسکوده صلح پارتیه‌سندن باشقه‌ینه (اورتاچه ترقی) پارتیه‌سی اسمنده یاڭغا بر پارتیه پیدا بولدی. بوپارتیه‌نڭ پروغرامی صلح پارتیه‌سی پروغرامی برله بردر. روسیه‌نڭ چیتلرنده شهر وزیمستۋا اشلرینی فقط اوزلری تل‌کانچه یورتوگه راضی توگلدر. روسیه‌نڭ هرطرفی هراشنده پیتربورغه باغلانوب طورسون دیلر.

بوپارتیه بیك بای پارتیه اولوب صایلاو وقتنده آقچه‌لی آگینت و وکیللر واسطه‌سی ایله اوزلرینه چلین، وطرفدار جییو احتماللری بار ایمش.

فنی هنر و تجربه‌لر.

بیرتیلو اسملی فرانسوز کیمیاگیری آدملرگه طعامنی آشلق اورلقلرندن باشقه آرزانلی اجزالردن زاۋودلرده ترکیب قیلونی فرض قیلدیغی بونڭ اوچون اون‌آغینڭ نیدن مرکب بولغانینه ایرشه آلماغانی یولدزده یازلمش ایدی.

طعام اوچون ضرور بولغان شیکرنڭ نیدن مرکب بولغانی معلوم ایدی. (پاتوکه) اسمنده دکانلرده صاتولا طورغان یاصاغان بال هنرایله یاصالغان شیکردرکه کراخمالغه کوکرت آچیسی قوشوایله یاصالادر.

(شیۋریل) اسملی کیمیاگیر مای‌ذاتینڭ کومرایله مارگارین، استیارین واولینین جوهرلرندن مرکب بولغاننی کشف قیلوب بال کبی ماینی یاصارغه‌ده حیله طابمش‌ایدی. فقط اون‌ذاتینڭ نیدن مرکب بولغانی کیمیا علماسینه هنوز معلوم توگل ایدی. اگرده اون یاصارغه حیله‌وعمل طابلسه، کیمیاگرلرگه اون، مای وشیکر قاتشدروب بوتون دنیا خلقینی آرزانلی حلوا (یاکه ئه‌لبه) ایله طویدرمق بیك ییڭل اولاچق‌ایدی.

گیرمانیه‌ده فیشر اسملی دوکتور اون ذاتینڭ جوهرلرینی‌ده کشف قیلوب اون یاصارغه‌ده عمل طابمشدر. بیرلین شهرنده اوشبوحکیم صودن بالچقدن وباشقه آرزانلی ذاتلردن یاصالغان صنعی اون‌ایله‌حیوانلرنی آشاتوب تجربه قیلمشدر. ایمدی تیزدن آدملرگه آشاتوب‌ده تجربه قیلناچقدر.

الهام یاسنوح سایه‌سنده تیز زمانده بنی‌ادم اوچون آرزانلی حلوا اولگره‌چکدر.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовичъ Максудовъ.